

บทที่ 2

ผลงานวิจัยและงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร ได้ทำการตรวจสอบผลงานวิจัยที่ผู้อื่นทำมาแล้วและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
2. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกร

1. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มให้เป็นที่พอใจตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ซึ่งปัญญา และสมศักดิ์ (2526:163-167) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรเป็นกิจการที่บุคคลหลายคนเป็นเจ้าของ หมายถึง สมาชิกของกลุ่มหรือคณะกรรมการที่สมาชิกเลือกตั้งจะเป็นผู้ดำเนินการบางกลุ่มมีการบริหารจัดการและเจ้าหน้าที่เข้ามาทำหน้าที่เข้ามาทำหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และทำให้กลุ่มเกษตรกรมีกำไรตามสมควร แม้จะมีได้มุ่งแสวงหากำไรเป็นสำคัญก็ตาม ทั้งนี้เพื่อสะสมไว้เป็นทุนของกลุ่มเกษตรกรในการขยายบริการแก่สมาชิกให้มากขึ้นและทั่วถึงตลอดไป อีกทั้งเพื่อจ่ายเงินปันผลตามหุ้นเป็นการตอบแทนเงินลงทุนและเฉลี่ยคืนตามส่วนอุดหนุนของสมาชิก จะทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งฐานะความเป็นอยู่ทางสังคมและเศรษฐกิจย่อมดีกว่ามิได้เป็นสมาชิก การที่กลุ่มเกษตรกรจะดำเนินงานไปโดยความราบรื่น ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การจัดการด้านการเงินของกลุ่มเกษตรกรจะต้องมีการจัดการการเงินที่ดีเริ่มตั้งแต่ทุนทรัพย์ โดยกำหนดให้สมาชิกถือหุ้นแต่แรกเข้าคนละ 1 หุ้น หากยังไม่เพียงพอแก่การดำเนินงาน คณะกรรมการอาจหาเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ ได้ เช่น ธกส. เป็นต้น
2. การให้กู้เงิน กลุ่มเกษตรกรจะให้กู้เงินได้เฉพาะสมาชิกเท่านั้น
3. การรวบรวมผลผลิตผลจากสมาชิกไปจำหน่าย
4. การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
5. การส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร
6. การให้บริการแก่สมาชิก กลุ่มเกษตรกรอาจจัดหาเครื่องมือ เครื่องจักรกล ให้สมาชิกใช้ประโยชน์โดยเสียค่าตอบแทนตามสมควร
7. การส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกและครอบครัว

สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดนั้น ส่วนใหญ่ คือ การรับฝากเงินหรือออมทรัพย์ การให้เงินกู้ การจัดหาสิ่งของมาจำหน่ายและส่งเสริมเผยแพร่ วิชาการเกษตร กิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ก็มีบ้างเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

2. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ เป็นลักษณะนามธรรมอันเป็นเรื่องของจิตใจ ความรู้สึกที่มีความพอใจหรือไม่พอใจแล้วแต่ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งกระทบว่าเป็นแง่ลบหรือ บวกเกิดขึ้นเมื่อบุคคลประสบกับบุคคล สิ่งของ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม หรือมารยาทใน สังคม อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคลที่มีทัศนคติกับพฤติกรรมที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล เป็นเรื่องของความรู้สึก (feeling) ความ นึกคิด (thoughts) ความเชื่อ (believes) ความรู้ความเข้าใจ (cogmitions) อันระหว่างบุคคลหนึ่ง กับบุคคลอื่น ๆ ก็ดีหรือต่อสิ่งของต่าง ๆ ก็ดี ให้มีความสอดคล้องกันหรือมีลักษณะให้อยู่กับร่อง กับรอย(consistent) พอสมควร

ศุภชัย และดวงสมร (2532:5) ได้กล่าวถึงในเรื่องที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ จากการศึกษา ของ Knop และ Stewart อ้างถึงความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่างกันออกไปตาม ความแปรปรวนของการตอบสนอง ความพึงพอใจมีพื้นฐานจากองค์ประกอบที่ซับซ้อน ลักษณะ ของความพึงพอใจจะแสดงออกในรูปของอารมณ์ จากการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ ผ่านมา มักจะมีการพิจารณาความพึงพอใจในแง่ของ ทัศนคติ แรงจูงใจ ความคาดหวัง การได้รับ รางวัลและความสมดุลทางอารมณ์เป็นต้น สววน (2529:96-97) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีความสอดคล้องทางความคิด (Cognitive Consonance Theory) ว่าเจ้าของทฤษฎีนี้คือ Fritz Heider (1964) หลักการของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า ถ้าสมาชิกในสังคมหรือกลุ่มใด ๆ ก็ตาม มีความรู้สึกหรือทำที่เป็น ไปในแนวทางที่สอดคล้องกันก็จะอยู่ด้วยกันได้ แต่ถ้ามีความรู้สึกแตกต่างจากสังคมหรือกลุ่ม ก็ ต้องเปลี่ยนเจตคติให้สอดคล้องกันเพื่อจะอยู่ด้วยกันต่อไป เช่น ความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มและกิจกรรมการดำเนินธุรกิจ สภาพเช่นนี้จะสมดุลกันหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความ สัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบทั้งสามว่าจะเป็นไปได้ในทางใด ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางบวก (+) หมายถึง มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน อันเป็นผลให้เกิดความชอบ ความพอใจ ความพึงพอใจ หรือในทางลบ (-) หมายถึง มีความขัดแย้งไม่สอดคล้องกัน เป็นผลให้เกิดความไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่พึงพอใจ

ภาพดังกล่าว สมาชิกมีความเห็นไม่สอดคล้องกับคณะกรรมการกลุ่ม จะเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจคณะกรรมการ (-) มีผลทำให้ไม่พึงพอใจต่อการดำเนินธุรกิจของคณะกรรมการด้วย (-) แม้ว่าคณะกรรมการจะพึงพอใจในการดำเนินธุรกิจก็ตาม (+) ลักษณะสภาพเช่นนี้ กลุ่มที่จะขาดเสถียรภาพในการทำงาน กลุ่มเกษตรกรก็ไม่อาจก้าวหน้าได้ และการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของกลุ่มก็เกิดความล้มเหลวในที่สุด

ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524:362) ให้ความหมายของความพึงพอใจทางสังคม (social satisfaction) ว่า (1) วิตยสามารถของการจัดองค์การสังคมที่ทำให้ส่วนใหญ่สมาชิกรับและเห็นชอบกับสมาชิกรับและเห็นชอบกับคุณค่าของสังคมนั้น (2) สภาพของจิตใจของกลุ่มและมวลชนที่ได้รับการบำบัดความอยาก ความปรารถนา ความต้องการจำเป็นและความทะเยอทะยาน ด้านการจัดระเบียบสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ลดกิจกรรมและความคิดที่จะกระทำการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมลงไปได้

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นำชัย (2533) ได้ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จพบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้นำกลุ่มมีภาวะการนำกลุ่มแบบเน้นมนุษยสัมพันธ์ ในระดับที่น้อยกว่าผู้นำของกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการปรับปรุงกลุ่มเกษตรกรให้เกิดประสิทธิผลผู้นำกลุ่มจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมกรรณา โดยเน้นการเอาใจจริงเอาใจกับงานและคำนึงถึงธุรกิจของกลุ่มและเพิ่มความเข้มงวดกับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบให้มากกว่าเดิมมากกว่าจะเน้นที่มนุษยสัมพันธ์อย่างเดียว นอกจากนั้นควรฝึกอบรมผู้นำกลุ่ม โดยเน้นการทำงานกลุ่มและบริหารองค์กร และในการคัดเลือกผู้นำกลุ่มต้องคัดเลือกผู้มีลักษณะเป็นผู้นำพิเศษที่ประสิทธิภาพและมีประสบการณ์

สัมพันธ์ (2539) ได้ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาท่าแค พบว่า กลุ่มได้ดำเนินการจัดหางของมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช อุปกรณ์การเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภค รวบรวมผลผลิตข้าวเปลือก บริการเงินกู้แก่สมาชิก รับฝากเงินจากสมาชิก ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร นำสมาชิกไปทัศนศึกษาดูงาน เป็นต้น ทำให้กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าแค ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ทำให้สมาชิกมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบ เช่น มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง การดำรงชีวิตมีคุณภาพ มีการเกื้อกูลกันระหว่างองค์กรกันในท้องถิ่น และเกิดความสามัคคีในชุมชน

สุวรรณ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำนาศรีสว่าง ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมด จำนวนแรงงานเกษตร 3.07 คน ต่อครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ย 30.90 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเหนียวโดยเฉลี่ย 6.78 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ 105 โดยเฉลี่ย 26.50 ไร่ ปัญหาในการประกอบอาชีพและความต้องการปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีความรุนแรงคือปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชระบาดในนาข้าว ความต้องการปัจจัยการผลิตมีปัญหาปานกลาง

ชูศักดิ์ (2541) ได้ศึกษา “การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่างระดับ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 19,255.77 บาทต่อปี มีหนี้สินเฉลี่ย 52,432.69 บาท พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.04 ไร่ ได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.62 ครั้งต่อปี เข้าร่วมประชุมกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย 0.88 ครั้งต่อปี มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เฉลี่ย 2.70 ครั้งต่อปี สมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความเชื่อถือต่อกลุ่มเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์มาก มีความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มเกษตรกรในระดับมาก และมีความคาดหวังในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในระดับมากเช่นกัน ปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญคือ ปัจจัยการผลิตยังมีราคาสูง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้ความสำคัญต่องานพัฒนากลุ่มเกษตรกรน้อย จำนวนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรยังมีน้อย เมื่อเทียบกับเกษตรกรที่มีอยู่ทั้งอำเภอ คณะกรรมการยังดำเนินงานไม่ตรงกับแผนที่วางไว้ และปัญหาหนี้สินของสมาชิกไม่ส่งเงินให้กลุ่มตามกำหนด

บุญรวม (2537) ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดตาก พบว่า สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรสูงกว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนปัญหาและความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จมีปัญหามากกว่าเล็กน้อย

เท่าที่ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรอยู่บ้างแต่ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้